

Asia: VN/13261/2020

Lausuntopyyntö Suomen kansallisen biotalousstrategian päivityksestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra kiittää mahdollisuudesta lausua biotalousstrategian päivitystyöstä.

Päivityksen yleinen strateginen tavoite jalostaa vahvaan osaamiseen perustuvia korkean lisäarvon tuotteita ja palveluita on kannatettava. Kokonaiskestävyys, mukaan lukien ympäristötavoitteet ja sosiaaliset kestävyystavoitteet, voidaan perustella Suomen kilpailukykyä edistäviksi. Biotalousmonipuolista tuoteportfolioa on tavoiteltava päämäärä, joka käsittää sekä kestävästi tuotettuja perinteisiä että uusia tuotteita.

Yhteistyön ja strategioiden synergioiden varmistaminen

Tällä hetkellä biotaloutta ohjataan lukuisilla erillisillä strategioilla ja ohjelmilla. Tämä johtaa käytäntöjen ja toimijoiden eriytymiseen toisistaan. Strategioiden välisten synergioiden hyödyntäminen edellyttääkin panostuksia toimialojen väliseen yhteistyöhön. Kestävyyden talousintegraation tavoitteet ja reunaehdot eivät saa liiaksi perustua maankäyttösektorin perinteisiin jaotteluihin maa- ja metsätalouden välillä. Monitavoitteinen paikallinen yhteistyö esimerkiksi valuma-alueella voi olla arvokas ja sosiaalista kestävyttä lisäävä toimintamalli.

Kehittyvän biotalouden aikajänteet

Sitra pitää tärkeänä, että biotalouden perustellut strategiset aikajänteet tunnustetaan. Suomelle on tärkeää, että kestävä biotalous kehittyy sekä lyhyen että pitkän aikavälin prosesseissa. On keskeistä tunnustaa, että monet bioalan innovaatiot sekä bio- ja geenitekniikan mahdollisuudet edellyttävät

pitkäjänteistä tutkimus- ja kehitystyötä. Suomen pitkän ajan kilpailukyky perustuu myös vuoden 2035 jälkeiseen tulevaisuuteen, jonka rakentamiseen on varattava resursseja sekä nyt että tulevana vuosina. Metsien kiertoaika on 60 vuotta ja enemmän. Puulajistomme strateginen suunnittelu lähivuosikymmeniksi on ajankohtaista nyt, ja erityisesti muuttuvassa ilmastossa tärkeää myös metsävarojen säilymisen kannalta.

Ekosysteemipalveluiden hallinta biotaloudessa

Strategian päivitys tunnistaa sekä aineelliset että aineettomat ekosysteemipalvelut biotalouden määritelmän piiriin kuuluviksi. Biotalous voidaan myös määrittää ytimekkäästi siten, että biotalous on ekosysteemipalveluihin perustuvaa taloudellista toimintaa. Tällöin on keskeistä tunnistaa, että mikään rinnakkaisstrategia ei tarkastele ekosysteemipalveluita kokonaisvaltaisesti ja strategisesti, ja että tämä jää ainakin talouden kehittämisen näkökulmasta biotalousstrategian tehtäväksi. Erilaisten uusien ekosysteemipalvelumarkkinoiden kehittäminen on kannatettavaa. Uusien aloitteiden tulee kuitenkin integroitua hallitusti monitavoitteiseen kokonaisuuteen muita kestäviä ja kannattavia vaihtoehtoja vaarantamatta. Vaikutusten ja riskien arviointi on tärkeää sekä monitavoitteisessa maankäytössä että tuotanto- ja arvoketjuissa.

Sitra pitää ekosysteemipalveluiden holologista hallintaa strategisena ja keskeisenä lähtökohtana biotalouden kehittämisessä ja toteaa, että tällä hetkellä tätä asiaomistajuutta ei vielä ole kenelläkään. Tämä on kuitenkin tärkeää, jo lakiperusteiseksi muodostuvan ekosysteemitilinpidon näkökulmasta. Hallinnan tulee biotalouden toimintaympäristön turvaamisen kannalta kattaa ekosysteemipalveluiden hallintaan liittyvät erilaiset mahdollisuudet ja riskit. Riskejä voivat aiheuttaa epäselvyydet omistuksessa, käyttöoikeudessa, hyväksilukuoikeuksissa, mittaus- ja todentamismenettelyissä sekä markkinaohjauksen ja julkisen ohjauksen välisissä rajapinnoissa. Kansallisesti tärkeä ekosysteemipalvelu on esimerkiksi pölytys. Vaikka sillä ei ole hiilinielun tavoin kysyntää markkinoilla ainakaan toistaiseksi, sen merkitys on Suomelle erittäin suuri.

Useat ekosysteemipalvelut, kuten pölytys ja ekosysteemien ilmastokestävyyttä lisäävät toimet, ovat keskeisiä Suomen huoltovarmuudelle sekä raaka-aineiden ja ruuan tuotannolle. On keskeistä, millä strategialla Suomi varmistaa sekä kilpailukyvyn että tuotantoturvan tällaisessa asetelmassa.

Biotalous ja luontopääoman heikkenemisen irtikykentä

Biotalousstrategia pitää muita siihen liittyvien strategioiden tavoitteita lähtökohtana toteuttaa biotaloutta. Tässä on keskeistä huomata, että luonnon monimuotoisuutta koskevilla strategisilla kirjauksilla tavoitteena tullee olemaan kokonaisheikentymättömyyden tai luontoneutraaliuden (No Net Loss) periaate, eli luontokadon pysäyttäminen systeemisestä talousjärjestelmänsä muutoksena. Tällainen päivittyvä kestävyystavoite edellyttää toteutuakseen merkittävää ja monitahoista

kehitystyötä kokoa taloudessa ja ohjauskeinoissa. Siten valmiuden luominen tähän tavoitteeseen on ajankohtainen ja perusteltu.

Arvoketjujen hallinta

Biotalouskokonaiskestävyys on keskeinen tavoite ja yksi kilpailukykyä lisäävä tekijä. Siksi on tärkeää, että ekologisen kestävyuden kannalta keskeiset ratkaisut siirtyvät myös tuotannosta markkinoille ja kuluttajille mahdollisuudeksi tehdä vastuullisia valintoja. Tällöin tarkasteltavina ovat mm. tuotannossa syntyvien tai aiheutuvien aineettomien hyötyjen käyttö- ja hyväksilukuoikeudet osana aineellisten tuotteiden arvoketjuja. Aineettomien ekosysteemipalveluiden, kuten hiilensidonnan tai luontoarvojen myynti voi motivoida uutta omistajaa hyödyntämään ostajaansa lukuisiin eri tarkoituksiin, mm. kompensatio- tai muussa intressissä. Selkeät säännöt voivat tällöin varmistaa biotalouden kilpailukyvyn ja aidosti kestäväen muutoksen.

Timo Lehesvirta
Sitra